

*Макаренко Анастасія,
студентка архітектурного факультету КНУБА
Наук. керівник: к.і.н., доц. Єгоров В.В.*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНА МАЗЕПИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА АРХІТЕКТУРИ КІНЦЯ XVII – ПОЧАТКУ XVIII СТОЛІТТЯ

Весь час на розвиток культури народу безпосередньо впливають різноманітні обставини, події, що відбуваються в певний період. Про архітектуру кінця XVII – початку XVIII століття неможливо не говорити без імені Івана Мазепи. Він – меценат, людина, за власні кошти якого було побудовано і відреконструйовано велику кількість будівель у Києві, Чернігові, Переяславі, Батурині, Глухові. Гетьман прагнув залишити культурну спадщину для нащадків. Адже українське бароко містило у собі не лише європейські риси, а й власний самобутній стиль, характерний лише для українського народу.

Українське бароко не було схоже на західноєвропейське через поміркованість в декоративності та вираженість форм. В українських землях воно поширилося наприкінці XVII–XVIII століття. На Правобережжі бароко розвивалося на основі європейських тенденцій (Успенський собор Почаївської лаври, церква св. Юра у Львові). У Гетьманщині та Слобідській Україні під впливом канонів давньоруського мурованого будівництва та традицій дерев'яного народного конструювання сформувався оригінальний варіант барокової архітектури, що отримав назву «козацького» бароко (Андріївська і Покровська церкви в Києві, Троїцький храм у Чернігові). Мазепинським ж його назвали через активну участь Мазепи в будівництві храмів, церков та інших споруд.

Вклад великого гетьмана досить важко оцінити в повній мірі. Адже в кожній галузі культури можна помітити роль мецената чи то безпосередніми фундаціями, чи організаційними засобами. Велика частина церков періоду українського бароко були побудовані або відреставровані саме за сприяння І. Мазепи, а розміри й наповненість його бібліотеки справляли незабутнє враження навіть на самого Петра І. Досить складно перерахувати всі церкви й монастирі, які були споруджені за сприяння гетьмана: в Києві - Печерська лавра, Пустинно-Миколаївський, Братський, Богоявленський, Кирилівський, Межигірський, Золотоверхо-Михайлівський; Чернігівський Троїцько-Іллінський, Лубенський Мгарський, Прилуцький Густинський, Батуринський Крупицький, Глухівський Петропавлівський, Домницький, Микишинський, Бахмацький, Лубенський.

Гетьман протягом всього свого життя опікувався мистецтвом, літературою, наукою. Відомо, що він витратив на будівництво й реставрацію архітектурних споруд суму, яка перевищувала 10 річних бюджетів Гетьманщини. Саме тому Федір Ернст, відомий історик-мистецтвознавець, стверджував, що доба правління Мазепи характеризується надзвичайним піднесенням всіх галузей мистецтва: архітектури, різьби, малярства.

Споруди, побудовані за фінансування І. Мазепи

Чернігівський колегіум

Дана споруда розміщена в центрі міста Чернігова, на краю валу колишньої фортеці. Багато років тому вона входила до резиденції чернігівських архієпископів. Колегіум складається з двоповерхового

Чернігівський колегіум

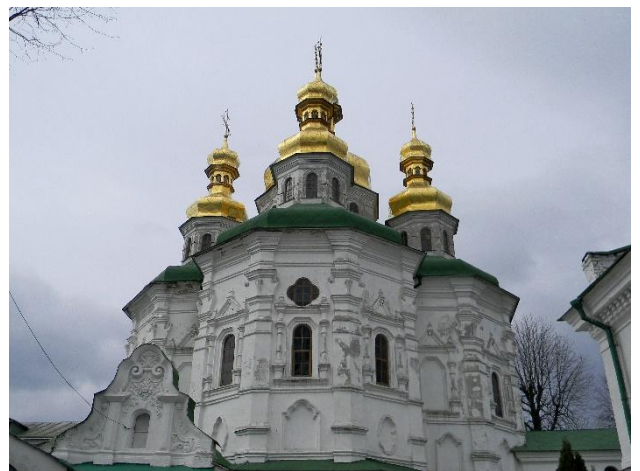
корпусу, дзвіниці та трапезної. Розбудовував кафедру Лазар Баранович, що приїхав у Чернігів у 1672 р. У 1700-1702 рр. за фінансування І. Мазепи до неї було прибудовано дзвіницю.

Про меценатство гетьмана свідчить дошка дзвіниці з його гербом та записом про пожертвування.

Колегіум був першим навчальним закладом вищого рівня на Лівобережжі. Він діяв з 1700 по 1786 роки і був заснований з ініціативи політичних та церковних діячів. Принцип організації, навчальні програми колегіуму наслідували західноєвропейські навчальні заклади.

У колегіумі вчили латинської, грецької мов, історії, географії, математики, філософії. Учнями ставали діти козацької старшини та заможних міщан Лівобережної України.

Таким чином, вже з самого початку свого існування Чернігівський колегіум завдяки І. Максимовичу, А. Страховському, іншим викладачам перетворився в значний осередок просвіти на Лівобережжі, який був єдиним на цих територіях аж до утворення Харківського колегіуму.

Церква Всіх Святих у Києві

Церква Всіх Святих. Церква Всіх Святих - храм, що входить до складу Києво-Печерської лаври. Розташований на північній території верхньої території Лаври над Економічною брамою. Церква зводилась в один час з брамою на кошти І. Мазепи в 1696 – 1698 р. Автором проекту вважають Дмитра Аксамитова – російського архітектора. Розписи споруди, що збереглись до наших днів, належать учням Лаврської іконописної майстерні під керівництвом видатного художника І. Їжакевича.

Густинський монастир в Прилуках
герб гетьмана І. Мазепи.

Архітектура храму складається з елементів хрестовокупольної дерев'яної церкви і рис мурованих споруд в стилі бароко. Побілені фасади оздоблені вишуканим пластичним декором з використанням лише геометричних орнаментів. На північному фасаді знаходиться

Прилуцький Густинський монастир – жіночий монастир, що знаходиться в селі Густиня, біля міста Прилуки чернігівської області. Засновником святині вважають ченця Йоасафа. Першу згадку про церкву зафіксовано в 1614 році. В 1675 році Троїцька церква була освячена архієпископом Лазарем Барановичем. У 1670 – 1680 роках монастиреві всіляко допомагали гетьмани Іван Самойлович та Іван Мазепа, Лазар Горленко. На цей період припадає час найбільшого розквіту Густині. Монастир прикрашався чудовими спорудами, отримував нові володіння.

Крім Самойловича й Мазепи, інші гетьмани та козацька старшина дарувала храму землі, села та хутори. В середині XVIII століття монастир володів більш ніж трьома тисячами десятин в Чернігівській губернії та більш ніж трьома тисячами душ селян. Багатствами Густиня поступалася лише Києво-Печерській лаврі. Гетьман Мазепа збудував на цих землях кам'яну церкву Успіння Богородиці.

Висновки.

1. І. Мазепа зробив величезний вклад в історію розвитку української культури та мистецтва завдяки меценатству, численним побудовам та реконструкціям храмів, опікуванню над українською освітою.

2. За допомогою Мазепи та інших діячів у XVII – XVIII відбулися помітні зрушення у всіх сферах мистецької діяльності.

3. Характерними рисами культурного процесу доби бароко були урізноманітнення форм культурного життя та методів і засобів

художнього самовиразу; підвищення рівня освіти; поступове витіснення у сфері культурн релігійних підвалин світськими; помітний вплив європейських культурних процесів і тенденцій.

4. Українське бароко відрізнялося від західноєвропейського більшою поміркованістю в декоративності, виваженістю форм. Найпомітнішим був місцевий вплив в архітектурі, менш відчутним – у скульптурі та живописі.

Список використаних джерел та літератури

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. 1995. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник.

2. Грабовський С., Ставроян С., Шкляр Л. 1995. Нариси з історії українського державотворення.

3. Ісаєвич Я. 1994. Історія української культури.

4. Ульяновський В., Крижанівський О., Плохій С. 1999. Історія церкви та релігійної думки в Україні.

5. Черепанова С. О. 1994. Українська культура: історія та сучасність.

*Гріднєва Ангеліна, студентка,
Київський національний університет будівництва і архітектури
Науковий керівник: д.і.н., проф. Деревінський В.Ф.*

ІСТОРИЧНІ ХРОНІКИ ЦЕРКВИ СВЯТОГО ІВАНА БОГОСЛОВА

Розглянемо самобутню перлину Луцька – церкву Івана Богослова. На жаль, час зруйнував величну будівлю і від неї лишилися руїни, які знаходяться під металевим куполом посеред замка Любарта.

Церкву збудували в другій половині 1170-х років за часів правління Ярослава Ізяславича. Споруда має розміри 10x11 метрів, у своєму складі містить високоякісні плінфи (плоска цегла) на твердому розчині, які має рожевий колір. З огляду на архітектуру, церква є одна в своєму роді. Особливістю будівлі є наявність тільки однієї апсиди, також у середині будівлі були ніші в стінах, невідомого призначення. Ще одна відміна риса від типічної архітектури того часу були закруглені стіни без жодного гострого кута, а відсутність штукатурки свідчить про те, що це був перший нерозписаний храм.

Функції храму

Оскільки церква Івана Богослова знаходилася у центрі замку, вона виконувала релігійну і державну роль, ба більше була громадським центром для горожан. Також вона слугувала замковою канцелярією, де